

شناخت عوامل مؤثر بر انتخاب رشته فرش دستباف

دانشجویان مرکز آموزش عالی علمی-کاربردی
سازمان جهاد کشاورزی استان فارس

مجید خورسند رحیمزاده *

* مربی آموزشی پایه ۱۱ سازمان آموزش و تحقیقات جهاد کشاورزی / کارشناس ارشد اقتصاد

چکیده

صنعت فرش دستباف که از دیرباز در این مرز و بوم رواج داشته است، در ایجاد اشتغال و کسب درآمد ارزی جایگاه مهمی دارد. همچنین این هنر در نقاط فراوانی از دنیا با هنر ایرانی شناخته شده است.

یکی از برنامه های بنیادی و جامع که می تواند ضامن بقا، گسترش و رونق این صنعت باشد، آموزش عالی است. در سال ۱۳۷۵ آموزش عالی کشورمان رشته فرش را تاسیس کرد. بخشی از ظرفیت در مقطع کارشناسی از طریق آزمون سراسری، بخشی در مقطع کاردانی از طریق دانشگاه جامع علمی - کاربردی و بخشی در مقطع کاردانی از طریق دانشگاه آزاد اسلامی تأمین و ارائه می گردد.

در این تحقیق تلاش بر این است که با مطالعه انگیزه دانشجویان مقطع کاردانی دانشگاه جامع علمی - کاربردی (مرکز آموزش عالی سازمان جهاد کشاورزی فارس) وردی سال های ۸۱ و ۸۲ عوالم مؤثر بر انتخاب رشته فرش شناسایی شود.

نتایج این تحقیق نشان می دهد که قویترین عامل مؤثر بر انتخاب رشته خصوصیات فردی (علاقه، گرایشها، تجربیات) و پس از آن عوامل اجتماعی و خانوداگی (ارزش های اجتماعی و محیط و فضای زندگی) و سپس عوامل اقتصادی در افق آینده (کسب درآمد و اشتغال) است.

کلید واژه

فرش، فرش دستباف، رشته تحصیلی فرش

مقدمه

جدول شماره ۱: ارزش صادرات فرش و سهم آن از کل صادرات غیر نفتی بین سال‌های ۱۳۸۱-۱۳۶۶*
(میلیون دلار)

ردیف	سال	ارزش صادرات فرش	سهم صادرات فرش در کل صادرات غیرنفتی (درصد)
۱	۱۳۶۶	۴۸۶	۴۲
۲	۱۳۶۷	۳۱۴	۳۰
۳	۱۳۶۸	۳۵۷	۳۳
۴	۱۳۶۹	۳۵۷	۴۳
۵	۱۳۷۰	۱۰۸۶	۴۳
۶	۱۳۷۱	۹۶۷	۴۵
۷	۱۳۷۲	۱۴۳۹	۴۳
۸	۱۳۷۳	۱۶۷۴	۴۰
۹	۱۳۷۴	۹۸۱	۳۰/۲
۱۰	۱۳۷۵	۶۴۲	۲۰/۷
۱۱	۱۳۷۶	۶۳۵/۷	۲۲
۱۲	۱۳۷۷	۵۷۰/۱	۱۹
۱۳	۱۳۷۸	۶۹۱/۲	۲۱
۱۴	۱۳۷۹	۶۱۹/۵	۱۶
۱۵	۱۳۸۰	۵۵۲/۶	۱۳
۱۶	۱۳۸۱	۵۱۴/۳	۱۱/۲

* خلاصه تحولات اقتصادی کشور، بانک مرکزی سال‌های مذکور

هنر فرش‌بافی از دیرباز در این مرز و بوم رواج داشته است. یافته‌های باستان‌شناسی در منطقه‌ای به نام پازیریک (Pazyryk) مؤید آن است که قدمت این هنر در ایران به چهارالی پنج قرن پیش از میلاد مسیح می‌رسد. این یافته، قطعه فرش گره داری به ابعاد ۲۸۱/۸۳ متر است که اکنون در موزه آرمیتاژ (Ermitage) در شهر سن پترزبورگ روسیه نگهداری می‌شود. (قربانی، ۱۳۸۲، ص ۱) فرش بهارستان متعلق به موزه ساسانیان که در متون تاریخی شاهدی بر رونق هنر فرش در آن دوره محسوب می‌شود، نمود تداوم این هنر در دوران‌های مختلف حکومتی کشورمان است. دوران حکومت صفویه، دوران رونق این هنر شناخته شده و اعتقاد بر این است که دستاوردهای این دوران همچنان بر هنر فرش کشور سیطره دارد. (نصیری ۱۳۷۴، ص ۲۰) در سالنامه چینی، سوئی (۶۱۷-۵۹۰ م) از فرش‌های پشمی ایران ذکر به میان می‌آورد که وجود یک هنر بزرگ با شهرت بین‌المللی را به اثبات می‌رساند. این امر، باز دلیلی بر وجود فرش ایران و بر خور داری از یک اعتبار برون مرزی در چهارده قرن گذشته است. (سبحه، ۱۳۷۶، ص ۸) در عرصه فعالیت‌های اقتصادی، فرش صنعتی است هنرمندانه؛ یعنی محصولات تولیدی این صنعت صرفاً از جنبه‌های قابلیت ارضای نیازهای فیزیکی خریداران (داخلی و خارجی) ارزیابی نمی‌شود بلکه ملاک‌های گزینش یک اثر هنری (در چاچوب توان اقتصادی خریدار) نیز ملاک تصمیم‌گیری است. ویژگی‌های دیگر این صنعت عبارت است از: (خوشگو، ۱۳۸۲، ص ۳)

۱. رواج فرش بافی در اکناف کشور به قوت و ضعف؛
۲. قابل تأمین بودن ابزار و مواد اولیه در داخل کشور؛
۳. نیاز به سرمایه‌گذاری کمتر در مقایسه با صنایع دیگر؛
۴. فراهم بودن زمینه اشتغال در فرش به عنوان کار فرعی؛
۵. اشتغال مستقیم و غیر مستقیم بخش عمده‌ای از خانوارها در این صنعت؛
۶. داشتن سابقه درخشان و طولانی در باار جهانی؛

۷. غالب بودن اشتغال زنان در صنعت فرش از نظر اشتغال طبق آمارهای موجود و قابل دسترس، در سال ۱۳۳۵ تعداد ۷۳۷ هزار نفر، در سال ۱۳۷۳ بر اساس نتایج آمارگیری از خانوارهای دارای فعالیت صنعتی ۲۰۳۳۲۱۸ نفر در زمینه قالی، قالیچه، زیلو و .... و در سال ۱۳۷۵ بر اساس نتایج آمارگیری از خانوارهای دارای

فعالیت صنعتی ۱۷۳۴۴۰۴ نفر در زمینه قالی و قالیچه فعالیت داشته‌اند. طبق برآوردی که در سال ۷۶ توسط یکی از کارشناسان به عمل آمده، اگر ۲۶ شغل جانبی فرش بافی از قبیل نخ‌ریسی، نخ‌تابی، رنگ فروشی، رنگرزی، طراحی، چله‌کشی، فروشندگی و صدور را در نظر بگیریم؛ یعنی اگر به‌طور تقریبی در مقابل هر ۱۰ نفر بافنده، ۲ نفر شاغل در مشاغل جنبی محاسبه کنیم، کل نیروی انسانی شاغل در صنعت بالغ بر ۲/۲۸ میلیون نفر می‌شود. (خزایی، ۱۳۷۶، ص ۴۰) در برآوردهای اخیر، میزان اشتغال در این صنعت حدود دو میلیون و دویست هزار نفر (مستقیم و غیر مستقیم)، تخمین شده شده است. (قالی ایران، ۱۳۸۱، ص ۹)

حاصل کار هنرمندان فرش‌باف هر ساله درآمد ارزی زیادی برای کشور به ارمغان می‌آورد و این محصول جایگاه عمده‌ای در صادرات غیر نفتی دارا است. جدول شماره (۱) میزان درآمد ارزی صادرات فرش و سهم آن از کل صادرات غیر نفتی را در شانزده سال اخیر نشان می‌دهد.

فرش با این پیشینه تاریخی، جایگاهی خاص در اشتغال، سهمی عمده در صادرات غیر نفتی، و مقبولیتی در بازار جهانی و اروپا، از دیدگاه آموزش که بستر بنیادی ارتقای کیفیت این صنعت تلقی می‌شود متأسفانه وضع مطلوبی ندارد. به طور کلی آموزش را در صنعت فرش می‌توان در پنج مورد ذیل خلاصه کرد:

۱. آموزش در جهت تربیت نیروی انسانی متخصص
  ۲. آموزش در جهت ارتقای کیفیت‌ها (مواد اولیه مصرفی، نوع بافت، کیفیت رنگرزی، کیفیت نقشه و غیره)
  ۳. آموزش در جهت سهولت و سرعت کار و بهینه‌سازی ابزار؛
  ۴. آموزش در جهت توسعه و گسترش این صنعت در اقصی نقاط کشور؛
  ۵. آموزش بهداشت بافنده و محیط کار.
- جهت ارایه این آموزش‌ها به صنعت فرش، در آموزش عالی کشور در سال ۸۲ ظرفیت‌های جدول شماره دو در نظر گرفته شده، و قال توجه است که شروع این ظرفیت‌سازها از سال ۱۳۷۵ بوده است.
- مشاهده می‌شود که برای مقطع کارشناسی ۱۲۵ نفر و برای مقطع کاردانی ۸۵ نفر در نظر گرفته شده و مقاطع تحصیلی بالاتر هنوز در این عرصه تعریف و راه‌اندازی نشده است؛ یعنی افرادی که وارد این رشته می‌شوند حداکثر میدان پیشرفت تحصیلی را، کارشناسی می‌بینند

جدول شماره ۲: ظرفیت جذب دانشجو مراکز آموزش عالی کشور در رشته فرش در سال ۱۳۸۲ *

ردیف	عنوان واحد دانشگاهی	مقطع	کارشناسی (نفر)	کاردانی (نفر)
۱	مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارت علوم		۱۲۵	-
۲	مراکز آموزش عالی وابسته به دانشگاه جامع علمی کاربردی		-	۵۷۰
۳	مراکز آموزش عالی وابسته به دانشگاه آزاد اسلامی		-	۲۸۰
۴	جمع		۱۲۵	۸۵۰

* دفترچه‌های آزمون سال ۸۲ مراکز آموزش عالی مذکور در جدول

و برای مقاطع بالاتر باید رشته‌های دیگر هنر را برگزینند. البته فارغ‌التحصیلان مقطع کاردانی فرش در مقطع کارشناسی فرش نمی‌توانند ادامه تحصیل دهند و در صورت توانایی و تمایل به ادامه تحصیل باید به رشته‌های دیگر هنر منتقل شوند. حال سؤال مهم این است که دانشجویان همین ظرفیت اندک و با افق محدود پیشرفت علمی را با چه انگیزه‌هایی پُر کرده‌اند. در این پژوهش سعی بر آن است که عوامل مؤثر در انتخاب رشته فرش شناسایی شود.

تقسیم‌بندی شد. بعد عوامل اجتماعی و خانوادگی به دو مؤلفه ارزش‌های اجتماعی و محیط و فضای زندگی تقسیم‌بندی شد و بعد عوامل خصوصیات فردی به دو مؤلفه سوابق و تجربیات قبلی و علایق و گرایش‌ها تقسیم‌بندی شد. برای هر یک از مؤلفه‌ها نیز شاخص‌هایی در نظر گرفتیم که در جدول شماره سه مشروح آن ذکر می‌شود. مبنای مدل بر مدل کامپنهود استوار شده است. (کیوی و کامپنهود، ۱۳۷۲، ص ۱۱۵)

■ **روایی و پایایی پرسشنامه:**

برای روایی پرسشنامه در این پژوهش از آزمون مقدماتی (pretest) استفاده شده است که از طریق مصاحبه‌های عمیق با صاحب‌نظران اصلاحات لازم بعمل آمد؛ جهت آزمون پایایی نیز از ضریب آلفای کرونباخ، الفای کرونباخ با استفاده از روش کوواریانس بین هنر سؤال و تقسیم به دو دسته (Split-half) در حدود ۹۴ درصد به دست آمد که نشان دهنده پایایی بالای پرسشنامه می‌باشد.

■ **جامعه تحقیق:**

جامعه تحقیق عبارت است از کلیه دانشجویان فعلی رشته فرش دستباف مرکز آموزش عالی علمی-کاربردی جهاد کشاورزی استان فارس. این دانشجویان شامل ورودی‌های سال ۸۲، ورودیهای ۸۱ و تعدادی از ورودیهای پیشین که بنا به دلایل مختلف تحصیلات آنها ادامه یافته است. (جدول شماره چهار)

■ **مروری بر پیشینه تحقیق:**

در تحقیق آقای زارع شاه آبادی کسب منزلت اجتماعی، درآمد و شغل بالاتر از علل گرایش به آموزش عالی ذکر شده است. و همچنین گرایش عمومی به آموزش عالی قبل از ورود به دانشگاه یکی دیگر از یافته‌های ایشان است. ایشان در نتیجه گیری نهایی اعلام داشته اند که انگیزه‌های مهم دانشجویان در گرایش به آموزش عالی به ترتیب عبارتند از: کسب منزلت اجتماعی بالاتر، کسب

■ **سؤالات تحقیق:**

۱. آیا عوامل اقتصادی (افق آینده) در انتخاب رشته فرش تأثیر گذار هستند؟
۲. آیا عوامل اجتماعی و خانوادگی در انتخاب رشته فرش تأثیر گذار هستند؟
۲. آیا خصوصیات فردی در انتخاب رشته فرش مؤثرند؟
۴. آیا بین عوامل ذکر شده اختلاف معنی داری وجود دارد؟

■ **روش تحقیق:**

روش تحقیق پیمایشی است. در این تحقیق ابتدا با مرور مطالعات انجام شده، عوامل تأثیر گذار مشخص گردیدند. سپس با کسب نظر صاحب‌نظران، شاخص‌های مربوط به مؤلفه‌های ابعاد تعیین شدند و پس از آن شاخص‌ها در قالب سؤالات گنجانده شده و با آزمون مقدماتی اصلاحات لازم در پرسشنامه اعمال گردید. در نهایت پرسشنامه تهیه شده، در اختیار عناصر نمونه قرار گرفت و با استفاده از نرم‌افزار SPSS نتایج استخراج شدند.

■ **مدل تحقیق:**

برای مفهوم انتخاب رشته فرش دستباف جهت تحصیلات عالی سه بعد عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و خانوادگی، عوامل خصوصیات فردی در نظر گرفته شد. بعد عوامل اقتصادی به دو مؤلفه افق اشتغال در صنعت فرش و افق کسب درآمد از صنعت فرش

مفهوم	ابعاد	مؤلفه‌ها	شاخص‌ها
	عوامل اقتصادی	افق اشتغال در صنعت فرش	فراهم بودن زمینه اشتغال در بازار فرش مهیا بودن زمینه خوداشتغالی تنوع و فراوانی فعالیت‌های مرتبط به صنعت فرش
		افق کسب درآمد از صنعت فرش	فراهم بودن زمینه فروش تولیدات مختلف صنعت فرش مهیا بودن زمینه کسب درآمد به صورت فعالیت حاشیه‌ای
انتخاب رشته فرش دستباف جهت تحصیلات عالی	عوامل اجتماعی و خانوادگی	ارزش‌های اجتماعی	ارزش تلقی شدن کسب مدرک دانشگاهی باورهای نسل جوان جامعه احترام هنرمندان صنعت فرش در جامعه
		محیط و فضای زندگی	اشتغال خانواده و دوستان در صنعت فرش تشویق خانواده و دوستان رایج بودن فعالیت در صنعت فرش در محیط زندگی
		سوابق و تجربیات قبلی	داشتن سابقه کار در صنعت فرش آشنایی قبلی با صنعت فرش
	عوامل خصوصیات فردی	علاقه و گرایش‌ها	علاقه به هنر فرش تقویت مهارت‌های شخصی بروز استعدادها علاقه به ادامه تحصیل مشارکت در ارتقاء و اعتلای جامعه

جدول شماره ۳

ردیف	نوع دیپلم / سال ورود	ریاضی و فیزیک	تجربی	انسانی	کار و دانش	فنی و حرفه‌ای	جمع
۱	ورودی ۸۲	۲	۲	۴	۲۲	۱۴	۴۴
۲	ورودی ۸۱	-	۵	۳	۱۱	۷	۲۶
۳	ورودی قبل از ۸۱	-	۴	۳	۵	۲	۱۴
۴	جمع	۲	۱۱	۱۰	۳۸	۲۳	۸۴

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی عناصر جامعه تحقیق به تفکیک سال ورود و نوع دیپلم دبیرستان

معلومات بالاتر و تقویت قوه تفکر و درک خود، کسب شغل بالاتر و کسب درآمد بالاتر (زارع شاه آبادی، ۱۳۸۱، ص ۴۰) در تحقیق آقای زاهد بیگدلی و خانم زویا آبام به چند پژوهش خارجی به شرح ذیل اشاره شده (بیگدلی و آبام، ۱۳۸۰، ص ۴۹):

۱. جکسون (۱۹۸۲) در تبیین رفتارهای دانشجویان در جهت گریه‌های بعد از آموزش متوسطه معتقد است که دانشجویان دانشگاه‌های امریکا در جریان انتخاب رشته در حاله ای از عوامل قرار می‌گیرند که ممکن است در هر مرحله آنان را با شکست یا موفقیت مواجه سازد. برخی از این عوامل مثل خصوصیات خانوادگی و فردی تحت کنترل دانشجو نیستند، اما عواملی همچون نظر افراد مطلع و مرجع، سیاست‌ها و راهبردهایی که فرد به منظور تماس با دانشگاه برای انتخاب رشته در پیش می‌گیرد، یا فعالیت‌هایی که برای پیشرفت تحصیلی خود انجام می‌دهد و همچنین نحوه اثرپذیری دانشجویان از منابع و افراد مطلع، به طور ارادی انجام می‌گیرد. این منابع و افراد مطلع ممکن است دوستان، معلمان، مشاوران و والدین باشند.

۲. دیویی (۱۹۸۵) در تحقیق خود ۴۴۵ دانشجوی ورودی سالهای ۱۹۸۱ تا ۱۹۸۳ دانشکده کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه ایندیانا را مورد مطالعه قرار داد. از مهمترین دلایل ارایه شده برای انتخاب رشته کتابداری توسط این دانشجویان به نقش کتابداران شاغل در شناساندن این رشته به دانش آموزان و نقش مشاوران و استادان و مسئولان در ارتباط با معرفی رشته و همچنین نقش دانشجویان این رشته در راهنمایی دوستان خود اشاره شده است. در همین سال ریگان (۱۹۸۵) نیز به نتایج تقریباً مشابهی دست یافت.

۳. بکر (۱۹۸۸) در تحقیق خود بر روی ۱۷۶ دانشجو به این نتیجه رسید که نه تنها والدین در انتخاب رشته دانشجویان نقش اساسی دارند، بلکه دوستان و همکلاسی‌ها و به طور کلی منابع مرجع و مطلع که او به عنوان زمینه اجتماعی یا افراد مرجع از آن‌ها یاد می‌کند

ممکن است در انتخاب رشته دانشجویان نقش اساسی ایفا کنند.

ایشان همچنین به پژوهشی داخلی اشاره می‌کنند «پژوهشی که در سال ۱۳۷۲ بر روی تعدادی از دانشجویان مقطع کارشناسی کتابداری انجام شد، نشان می‌دهد که مهمترین عامل انتخاب این رشته توسط دانشجویان، رتبه آزمون داوطلب بوده و ۶۶ درصد دانشجویان، آن را علت عمده انتخاب این رشته تحصیلی دانسته‌اند. عوامل دیگر مانند تشویق والدین، امکان ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر، توصیه دوستان و آشنایان، و علاقه به کتاب به طور مساوی مورد اشاره قرار گرفته است.» (بیگدلی و آبام، ۱۳۸۰، ص ۵۱)

نتیجه پژوهش خود ایشان هم نشان می‌دهد درصد دانشجویان کتابداری که امید بیشتری به آینده شغلی خود دارند بیش از روانشناسی است و همچنین دانشجویان رشته روانشناسی با علاقه و شناخت بیشتری رشته تحصیلی خود را انتخاب کرده‌اند.

(بیگدلی و آبام، ۱۳۸۰، ص ۶۴).
خانم زهرایی (۱۳۴۲، ص ۱) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود عامل اجتماعی (در اجتماع مقبول اذهان بودن)، عامل خانوادگی، تمایلات گروهی و سلیقه را و آقای محمودی

(۱۳۷۴، ص ۱) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود شناخت و آگاهی از رشته، علاقه و جذبه‌های شغلی و منزلت اجتماعی آینده به عنوان عوامل مؤثر در انتخاب رشته ذکر کرده‌اند

را بعنوان عوامل مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی ذکر کرده‌اند.

خانم مرادی (۱۳۸۱، ص ۵۱) در پایان نامه تحصیلی کارشناسی حرفه و فن به نتایج زیر دست یافته‌اند؛

۱. بین انتخاب رشته تحصیلی و علاقه شخصی دانشجویان رابطه وجود دارد؛

۲. بین گرایش به انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان و شغل والدین رابطه وجود دارد؛

۳. بین گرایش به انتخاب رشته تحصیلی و قرب و منزلت اجتماعی رشته تحصیلی رابطه وجود دارد؛

۴. بین گرایش به انتخاب رشته تحصیلی و تأثیر بستگان رابطه وجود دارد؛

آقای دیانی (۱۳۸۱، ص ۴۰) در تحقیق خود مهمترین دلایل ورود به رشته تحصیلی را قضا و قدر، فرار از رفتن به سربازی، پیشنهاد دوستان، بازار کار بعد از فراغت تحصیل، نبود امکانات مالی برای رفتن به شهری دیگر یا به دانشگاه آزاد اسلامی، ناراحتی از قبولی مجدد در دانشگاه و دل به دریا زدن « دانسته است ایشان همچنین به این نکته اشاره کرده اند که ادامه تحصیل در مقطع بالاتر، یکی از مشغله های ذهنی دانشجویان است.

■ نمونه و ویژگیهای نمونه

نمونه گیری به روش تصادفی صورت پذیرفته است و ترکیب آن در جدول شماره (۵) است.

۵۲ نفر از افراد نمونه، رشته فرش را انتخاب اول خود اعلام کرده اند، و ۱۳ نفر به سؤال پاسخ نداده اند. از نظر جنسیت کلیه عناصر نمونه مؤنث هستند. همچنین ۲۶ نفر از عناصر نمونه ساکن خوابگاه (غیربومی) و ۳۹ نفر غیر ساکن خوابگاه (بومی) هستند.

■ یافته های پژوهش

از مجموع سؤالات پرسشنامه، ۲۴ پرسش طیف پنج گانه پاسخ خیلی موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و خیلی مخالفم را در اختیار پاسخگو قرار داده بود. و در دسته بندی (سطح ابعاد) برای عوامل اقتصادی مجموعاً پنج پرسش (یک پرسش به علت مشکلات تکنیکی آماری در مجموعه تحلیل ها کنار گذاشته شد) برای عوامل اجتماعی و خانوادگی مجموعاً نه پرسش و برای عوامل خصوصیات فردی مجموعاً ده پرسش در نظر گرفته شده بود. برای تحلیل یافته ها به این ترتیب عمل شد که مجموع سؤالات هر بعد، موافق و خیلی موافق یک گروه و مخالف و خیلی مخالف یک گروه در نظر گرفته شدند و سپس از نظر تعداد، درصد گیری سه گروه کلی موافقان، بی نظران و مخالفان به عمل آمد. آنگاه آزمون T برای معنی دار بودن اختلاف بین موافقان و مخالفان به کار گرفته شد. همانند این روش برای ابعاد اجتماعی و خانوادگی و خصوصیات فردی نیز اعمال شد.

برای عوامل اقتصادی ۶۲ درصد موافق، ۱۰ درصد مخالف و ۲۸ درصد بی نظران به دست آمد و آزمون T مؤید آن است که از دیدگاه پاسخگویان عوامل اقتصادی در انتخاب رشته تأثیر گذار است. (در سطح اطمینان ۹۹ درصد).

ردیف	نوع دیپلم		ریاضی و فیزیک	تجربی	انسانی	کار و دانش	فنی و حرفه ای	جمع
	سال ورود	نوع دیپلم						
۱	ورودی ۸۲	۲	۲	۲	۴	۱۷	۱۳	۳۸
۲	ورودی ۸۱	-	-	۴	۳	۶	۱۰	۲۳
۳	ورودی قبل از ۸۱	-	-	۱	۱	۲	-	۴
۴	جمع	۲	۲	۷	۸	۲۵	۲۳	۶۵

جدول شماره ۵: توزیع فراوانی عناصر نمونه به تفکیک سال ورود و نوع دیپلم دبیرستان

جدول شماره ۶

		عوامل اقتصادی	عوامل اجتماعی	عوامل فردی
مشاهده مخالف	Oi	۱۰/۳۸	۱۲/۷۱	۴/۸۲
مورد انتظار	Ei	۱۸/۴۴	۹/۴	۱۰/۰۷
مشاهده موافق	Oj	۶۱/۹۳	۶۷/۸۹	۸۱/۵۳
مورد انتظار	Ej	۶۳/۸۷	۷۱/۲	۷۶/۲۸

$$X^2 = \sum (O_i - E_i)^2 / E_i \quad X^2 = 4.93$$

With df = 2   Significant % 5

■ دیگر یافته های مهم

۱. ۸۲ درصد دانشجویان اعتقاد دارند اگر بتوانند در زمینه هنر فرش، کارخوب عرضه کنند، می توانند برای حاصل کار خود در بازار مشتری بیابند.
۲. ۶۸ درصد دانشجویان اعتقاد دارند رونق اشتغال در صنعت فرش در منطقه سکونت آنها بر انتخاب رشته فرش تأثیر گذار است.
۳. ۷۰ درصد دانشجویان اعتقاد دارند تشویق خانواده بر انتخاب رشته فرش تأثیر گذار است.
۴. ۷۹ درصد دانشجویان اعتقاد دارند مدرک تحصیلی وجهه اجتماعی برای دارنده آن به ارمغان می آورد.
۵. ۷۷ درصد دانشجویان اعتقاد دارند برای نسل جوان کسب مدرک دانشگاهی یک هدف و ضرورت طی مسیر دانشگاه برای این نسل جا افتاده است.
۶. ۸۰ درصد دانشجویان اعتقاد دارند سابقه کار در زمینه فرش بر انتخاب رشته تأثیر گذار است و ۷۷ درصد سابقه آشنایی قبلی را هم تأثیر گذار می دانند.
۷. ۸۵ درصد دانشجویان اعتقاد دارند تحصیلات دانشگاهی در درک بهتر و وسعت دید مؤثر است.
۸. ۷۹ درصد دانشجویان اعتقاد دارند با تحصیلات

برای عوامل خصوصیات فردی ۸۲ درصد موافق، ۵ درصد مخالف و ۱۳ درصد بی نظران بدست آمد و آزمون T مؤید آن است که از دیدگاه پاسخگویان عوامل خصوصیات فردی در انتخاب رشته تأثیر گذار است (در سطح اطمینان ۹۹ درصد).

آزمون دانکن (Duncan) برای اختلاف سه بعد دو بارصورت پذیرفت. یکبار بین گروه کلی مخالفان و بار دیگر بین گروه کلی موافقان. برای گروه مخالفان در سطح ۹۵ درصد اطمینان اختلاف سه بعد مورد تأیید قرار گرفت و برای گروه موافقان در سطح ۹۹ درصد اطمینان اختلاف سه بعد مورد تأیید قرار گرفت. در گروه کلی مخالفان بعد خصوصیات فردی کمترین مخالف و بعد اجتماعی و خانوادگی بیشترین مخالف را به خود اختصاص داده است. و در گروه کلی موافقان بیشترین درصد به گروه عوامل خصوصیات فردی و کمترین درصد به عوامل اقتصادی اختصاص دارد.

برای مجموع سه بعد عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و خانوادگی و عوامل خصوصیات فردی، یعنی بیست و سه پرسش طراحی شده توأم، نیز روال مذکور دنبال شد؛ یعنی تعداد موافقان، بی نظران و مخالفان در صدگیری شد و سپس آزمون T مورد استفاده قرار گرفت. براساس نتایج حاصل ۷۳ درصد موافق، ۹ درصد مخالف و ۱۸ درصد بی نظر نسبت به مجموع عوامل ارائه شده به آنها هستند، و اختلاف بین میانگین موافقان و مخالفان در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید شد، به عبارت دیگر تأثیر گذاری سه بعد بر روی انتخاب رشته مورد تأیید قرار گرفت.

آزمون مربع کای برای جداول توافقی دو طرفه نیز برای آزمون معنی دار بودن اختلاف سه بعد عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی و خانوادگی و عوامل فردی به صورت زیر انجام گرفت که نتایج حاصل مؤید معنی دار بودن اختلاف سه بعد در سطح اطمینان ۹۵ درصد است (جدول شماره ۶).

دانشگاهی می توانند حس باور تواناییهای شخصی خود را تقویت کنند.

۹۰ درصد دانشجویان اعتقاد دارند با فعالیت در عرصه های هنری می توانند استعدادها و خلاقیت های فردی خود را بروز دهند.

۱۰. ۸۲ درصد دانشجویان اعتقاد دارند علاقه به رشته تحصیلی بر انتخاب رشته دانشگاهی تأثیر گذار است.

۱۱. ۹۰ درصد دانشجویان مایل هستند تا آنجا که عرصه ادامه تحصیل اجاره می دهد، به تحصیلات خود ادامه دهند.

۱۲. ۷۹ درصد دانشجویان مایل هستند تحصیلات خود را در زمینه فرش ادامه دهند.

۱۳. ۷۹ درصد دانشجویان اعتقاد دارند فارغ التحصیلان دانشگاهی رشته فرش

می توانند در تقویت صنعت فرش کشور نقش بسزایی داشته باشند.

۱۴. ۷۴ درصد دانشجویان رشته فرش را با علاقه انتخاب کرده اند.

نتیجه گیری

۱. با توجه به اینکه دانشجویان با علاقه مشغول به تحصیل در رشته فرش شده اند، باید در برنامه ریزی آموزشی، به حفظ این روحیه با تمسک به ابزارهای مختلف توجه خاص معطوف گردد، تا از این رهگذر استعدادهای هر چه بیشتر شکوفا شوند.

۲. زنان در صنعت فرش کشور جایگاه بسزایی دارند. در این پژوهش هم ۹۹ درصد عناصر جامعه مورد مطالعه را زنان تشکیل می دهند. یعنی هر گامی که در جهت اعتلا و پیشبرد این صنعت برداشته شود، در واقع به طور غیر مستقیم موضوع اشتغال و ایجاد درآمد برای زنان را تسهیل خواهد کرد.

۳. صنعت فرش علی رغم اینکه سهم عمده ای در اشتغال کشور دارد، از نظر نیروی متخصص به شدت در مضیقه است. و همان گونه که ملاحظه شد از سال ۱۳۷۵ در نظام

آموزش عالی کشور تربیت نیروی دانشگاهی برای این صنعت مورد توجه قرار گرفت. ضمن اینکه ظرفیت های در نظر گرفته شده و توزیع جغرافیایی آنها متناسب به نظر نمی رسد.

۴. با توجه به اینکه فارغ التحصیلان مقطع کاردانی امکان ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی فرش ندارند، یافته های تحقیق تکیه بر این نکته دارند که جهت فراهم ساختن زمینه های بروز استعدادها و خلاقیت های فارغ التحصیلان مقطع کاردانی، ادامه تحصیل در این رشته باید میسر شود.

۵. زمینه های مرتبط به صنعت (هنر) فرش به قدری گسترده و متنوع است. که به راحتی توجیه کننده تدارک و پیش بینی آموزش عالی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری است. نگاهی به تعداد و ترکیب تحصیلاتی استادان فعلی رشته (اعم از خبرگان بدون مدرک و دارندگان مدرک تحصیلی) هر صاحب نظری را وادار به اذعان به خلأ موجود می کند.

۶. با توجه به اینکه جابه جایی وظیفه فرش از یک وزارتخانه (جهاد کشاورزی) به یک وزارتخانه دیگر (بازرگانی) برگزاری دوره کاردانی را در سال گذشته کلاً با مخاطره مواجه کرد و این موضوع به دانشجویان نیز سرایت یافت، لازم است سیاست گذاران کلان کشور به علایق و گرایشهای نسل جوان توجه بیشتری مبذول نمایند و جابه جایی وظیفه که بالاخره در چارچوب نظام است، برنامه های تدارک دیده شده را با بحران مواجه ننمایند.

۷. با توجه به جنبه های قوی هنری فرش و توجه دانشجویان به این مهم، در صورت اختصاص برنامه هایی منظم و مستمر جهت معرفی و تجلیل از هنرمندان این عرصه و تبیین هنر آنها، گام مهمی در شکوفایی این عرصه برداشته خواهد شد.

فهرست منابع

۱. بیگدلی، زاهد، زویا آلام «عوامل مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی و تغییر نگرش دانشجویان کتابداری و روانشناسی بالینی در دانشگاه

شهادت چمران اهواز»، کتابداری و اطلاع رسانی، جلد ۶ شماره ۲، شماره ۵۳، ۱۳۸۲

18. Becker , Judith and Jean Lorenc (1988) " An analysis of the search stage of the college choice process undertaken by community transfer student ". university of Chicago, P.H.D. Dissertation.
  19. Dewey , Barbara (1985) " Selection of librarianship as a Career : Implication of Recruitment " Journal of Education for Library and Informatin Science , (12) 16-24.
  20. Jakson , Gregory A. (1982). " Public Efficiency , Private Choice in Higher Education " , Educational Evaluation and policy Analysis , Vol , 4 , No 2 , 237-247.
  21. Reagan , A. L (1982). " A study of Factors Influencing College Students to Become Librarians " (1985) In : 12 CRI Monographs of the Chicago 3. Association of College and Reseaech Libraries.
۲. خزاعی، علی ((بررسی تحولات تولید و صادرات فرش و ضرورت تشکیل شورای سیاست گذاری آن))، ماهنامه علمی جهاد، سال هفدهم، شماره ۲۰۳ - ۲۰۲، ۱۳۷۶
  ۳. خلاصه تحولات اقتصادی کشور سال ۱۳۸۱، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، آذرماه ۱۳۸۱.
  ۴. دفترچه راهنمای آزمون دانشگاه آزاد اسلامی سال ۱۳۸۲.
  ۵. دفترچه راهنمای آزمون دانشگاه جامع علمی - کاربردی، سال ۱۳۸۲.
  ۶. دفترچه راهنمای آزمون سراسری دانشگاهها و مؤسسات آموزش سال ۱۳۸۲.
  ۷. زارع شاه آبادی، اکبر «بررسی عوامل اقتصادی - اجتماعی مؤثر بر گرایش به آموزش عالی در ایران»، فصلنامه علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی شماره ۱۸، ۱۳۸۱.
  ۸. زهرایی، راضیه، «هدف دانشجویان دانشگاه از انتخاب رشته تحصیلی خود» پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۴۲. www.Irandoc.ac.ir
  ۹. سبحه، کیخسرو، ((پژوهشی در بازار جهانی فرش ایران و توسعه صادرات آن))، ماهنامه علمی جهاد، سال هفدهم، شماره ۲۰۳ - ۲۰۲، ۱۳۶۷.
  ۱۰. سلطانی نیا، حسین، «بررسی نقش تعاونی ها در تولید و صادرات فرش دستباف ایران»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۷۲.
  ۱۱. «فرش در نگاه آمار و ارقام»، ماهنامه قالی ایران، سال اول، شماره ۴، مهرماه ۱۳۷۷.
  ۱۲. قربانی، شیوا، «نکاتی چند در رابطه با فرش»، سایت کارپتور، ۱۳۸۲.
  ۱۳. کامپنهود، لوک وان و کیوی، ریمون، روش تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، فرهنگ معاصر، چاپ چهارم، بهار ۱۳۷۲.
  ۱۴. «محدودیت منابع آموزشی، چرا؟»، فصلنامه فرش دستباف ایران، سال هشتم شماره ۲۰، ۱۳۸۱.
  ۱۵. محمودی، حسن، «بررسی وضعیت انتخاب رشته تحصیلی توسط دانش آموزان پسر مستعد سال اول دبیرستانهای شهر مشهد از دیدگاه دانش آموزان و مدیران در سال تحصیلی ۷۳ - ۷۲»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۴. WWW.Irandoc.ac.ir
  ۱۶. مرادی، فریبا، «علل گرایش دانش آموزان دختر به رشته فنی و حرفه ای هنرستان سمیه یاسوج»، پایان نامه تحصیلی مرکز آموزش فرهنگیان فارس، ۱۳۸۱
  ۱۷. ناظمی، زهرا، «تاریخچه فرش ایران»، قالی ایران، سال پنجم

فصلنامه
علمی پژوهشی
انجمن علمی
فروش ایران
شماره دو
پهلر ۱۳۸۵

